

Urbanistyka zaczyna się już po otwarciu drzwi i przekroczeniu progu na zewnątrz. Zarówno na etapie projektu, jak i podczas fazy eksploatacji mamy realny oraz ciągły wpływ na aranżację bezpośredniego otoczenia budynku. W celu poprawy zdrowia fizycznego niwelujemy zielenią efekt miejskiej wyspy ciepła, a dla poprawy jakości powietrza wokół budynku stosujemy zabieg sekwestracji dwutlenku węgla przez zadrzewienie. Natomiast aby wykreować środowisko socjologiczne, które jest motorem funkcjonowania człowieka, jego codziennych wyborów oraz przekłada się na samopoczucie i zdrowie ludzi, projektuje się przestrzenie publiczne. Z kolei by owa przestrzeń mogła wzmocnić poczucie przynależności, powinna być bezpieczna oraz umożliwiać codzienne relacje i uczestnictwo w życiu społecznym.

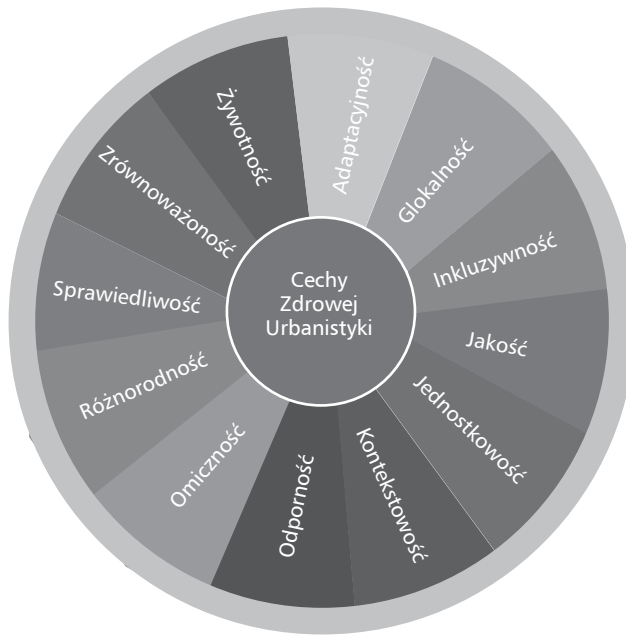
Zdrowa Urbanistyka to określenie elementów przestrzennych (rozd. 3.2) i nadanie im określonych cech. (rozd. 3.1). Istotne są przy tym uwzględnienie oraz właściwa interpretacja skali oraz relatywizmu założeń projektowych.

3.1. Cechy Zdrowej Urbanistyki

Zdrowa Urbanistyka to autorskie podejście, które przypisuje konkretne właściwości obszarom planowania urbanistycznego, tworząc tym samym przestrzeń o zdrowych parametrach. Wyszczególnia się jej dwanaście cech, które jednocześnie odpowiadają na współczesne oraz nadchodzące wyzwania urbanistyczne, a ich przypisanie parametryzuje przestrzeń w ściśle określony sposób.

Cechy Zdrowej Urbanistyki to:

1. **Adaptacyjność** – do zmian klimatu, cecha polegająca na umiejętności przystosowania budynków oraz zespołów miejskich do odpowiedzi technicznej na zdarzenia temperaturowe takie jak fale gorąca, powodzie czy huragany. Adaptacyjność łączy się również z tworzeniem obszarów miejskich sprzyjających zmianie zachowań związanych z wyborami dotyczącymi zużycia energii, transportu, mieszkania oraz żywności, wytwarzania odpadów i konsumpcji.
2. **Glokalność** – połączenie w planowaniu urbanistycznym właściwości, wiedzy oraz dobrych praktyk globalnych z lokalnymi. Jest trudna do osiągnięcia ze względu na to, że powinna dodatkowo wzbudzać zaufanie społeczne.
3. **Inkluzywność** – kreowanie przestrzeni dostępnych dla każdego. Jest to urbanistyka „łącząca” oraz „połączona”, co obejmuje zarówno eliminację przeszkód fizycznych w integracji środowiskowej, jak i przeciwstawienie się tworzeniu lub trwaniu w zamkniętych grupach społecznych. Jest to zagospodarowanie terenu, które integruje oraz zaprasza. To przestrzeń miejska cechująca się obecnością tzw. magnesów, które przyciągają osoby z zewnątrz (jednostki, dzielnicy czy miasta).
4. **Jakość** – którą można uzyskać poprzez kryterialność poszczególnych obszarów merytorycznych urbanistyki. Chodzi tutaj o jakość środowiska zbudowanego (zabudowy oraz infrastruktury) oraz naturalnego (powietrza, gleby, wody, zieleni).

Rysunek 3.1. Cechy Zdrowej Urbanistyki

Źródło: opracowanie własne.

5. Jednostkowość – funkcjonowanie obszaru w sposób uwzględniający indywidualne cechy i potrzeby użytkownika.
6. Kontekstowość – silne ugruntowanie tożsamości związanej z miejscem (zabudowa oraz przestrzenie istniejące), a w wypadku nowych założeń lub rewitalizacji – tworzenie miejsca (*placemaking*). Niezwykle istotne jest zachowanie piękna, estetyki oraz atrakcyjności przestrzeni.
7. Odporność – na skutki zmian klimatycznych oraz ich łagodzenie. Cecha ta wiąże się z realizacją europejskiej polityki klimatycznej¹ i będzie w największym stopniu wytyczać ramy planowania przestrzennego.
8. Omiczność – uzdrawianie urbanistyczne, cecha kształtująca politykę identyfikowania i wdrażania czynników w środowisku zbudowanym, które wpływają na ludzkie zdrowie i dobre samopoczucie².
9. Różnorodność – w kontekście Zdrowej Urbanistyki oznacza bioróżnorodność oraz różnorodność formy i funkcji zabudowy.

¹ Mowa tutaj o Europejskim Zielonym Ładzie, w którego skład wchodzi: Fit for 55, RePowerEU, Taksonomia, Dyrektywa EPBD oraz Fala Renowacji.

² M. Promińska, *Zdrowa Architektura. Nowy standard budownictwa zrównoważonego*, Warszawa 2021.

10. Sprawiedliwość – m.in. urbanistyczna, terytorialna, zdrowotna, klimatyczna oraz cieplna. Jest to koncepcja, która dotyczy równego podziału obciążeń oraz ich łagodzenia.
11. Zrównoważoność – oznacza spełnienie kryteriów zrównoważonego rozwoju, które w sposób jednoznaczny są określone oraz wdrażane m.in. poprzez certyfikacje wielokryterialne. Jest to także proces regulacji allostacyjnej w urbanistyce, czyli przywracanie i utrzymywanie równowagi w odpowiedzi na zmieniające się okoliczności środowiskowe, pandemiczne czy klimatyczne. Zachowanie równowagi w kontekście epidemiologicznym to zarazem ograniczenie lub kontrola kontaktu człowieka z dzikimi zwierzętami w celu zmniejszenia występowania chorób zakaźnych.
12. Żywotność – uzyskanie witalności społeczno-kulturowo-gospodarczej przestrzeni urbanistycznej.

3.2. Elementy Zdrowej Urbanistyki

3.2.1. Bezpośrednie otoczenie budynku

3.2.1.1. Jakość powietrza wokół budynku | 3.2.1.2. Temperatura | 3.2.1.3. Tereny zielone, wodne | 3.2.1.4. Zanieczyszczenie hałasem oraz światłem

Jak zaprojektować zdrowe otoczenie budynku? Jak stworzyć kontekst architektoniczny, urbanistyczny oraz ekologiczny, który będzie stanowił odrębny i niepowtarzalny dla każdego obiektu mikroklimat determinujący parametry wyjściowe dla jakości środowiska wewnętrznego? Jak zaprojektować urbanistykę, gdy nie jest to obszar zamknięty, kontrolowany, a ilość zmiennych i elementów, na które nie mamy wpływu, jest niezliczona?

Bardzo trudno precyzyjnie określić wielkość terenu, który można by uznać za bezpośrednie otoczenie budynku, ponieważ wyznaczają go również uwarunkowania społeczne obszaru czy charakter Jednostki Urbanistycznej, do której dany teren wraz z budynkiem należy. Nie mówimy tu o „zagospodarowaniu terenu”, „działce” lub „nieruchomości”, ponieważ chodzi o teren, na którym budynek się znajduje i który obejmuje zarazem obszar stanowiący całość oraz jedność funkcjonalną, użytkową, społeczną, kulturową, nazywany „komórką urbanistyczną”.

Cechą charakterystyczną zdrowej komórki urbanistycznej jest szeroko rozumiana różnorodność, która dotyczy nie tylko biologicznego aspektu terenu, ale też zróżnicowania zagęszczenia, formy, struktury społecznej czy funkcji. **Równowaga i różnorodność są więc podstawowymi cechami Zdrowej Urbanistyki.** Istotna jest także wzajemność oddziaływania tych elementów.